

Nazism och kommunism: tvillingar eller fiender?

Ideologiska löften och historiska erfarenheter under 1900-talet

1900-talet framställs ofta som ett sekel mättat av ideologiska lidelser. Det första världskrigets slut och de europeiska kejsardömenas fall blev startpunkten för en process där de gamla politiska systemen skulle ut och något nytt skulle in i dess ställe. Flera alternativ kom att bli tongivande. Den parlamentariska demokratin var ett sådant, sannolikt det som utifrån en nutida blickpunkt framstår som det mest lyckade. Men det demokratiska systemets etableringssvårigheter skapade också grogrunden för mellankrigstidens nazistiska, fascistiska och kommunistiska idéströmningar – ideologier som uppfattade sig som ömsesidigt repellerande, men som utifrån den liberala och demokratiska horisonten snarare setts som två sidor av samma mynt. Men trots detta studsar vi ofta inför den kommunistisk-nazistiska jämförelsen. Kan man och bör man verkligen jämföra Gulag och Auschwitz? Vad är likt och vad är olik?

I kursens fokus står den historiska utveckling som kommunism, nazism men också liberaldemokrati varit inflätad i under seklets gång, hur denna tolkats, och hur historiska erfarenheter åberopats till stöd för eller mot de skilda ideologierna. Kursen har med andra ord ett sakhistoriskt såväl som ett historiekulturellt och historiografiskt fokus.

Litteraturlista

Berntson, Lennart, Nordin, Svante (red.), *I historiens skruvstäd* (Stockholm 2008), 190 s.

Fukuyama, Francis, "The End of History?" i *National Interest* 1989 (Summer), 26 s.

Gellately, Robert, *Lenin, Stalin and Hitler. The Age of Social Catastrophe* (New York 2008), 300 s. (i urval)

Huntington, Samuel P., "The Clash of Civilizations?" i *Foreign Affairs* 1993 (Summer), 28 s.

Karlsson, Klas-Göran, *Europeiska möten med historien* (Stockholm 2010), s. 93-397, 304 s.

Schmidt, Werner, "Antikommunismen under det korta 1900-talet – en stereotyp i förvandling" i Blomqvist, Håkan, Ekdahl, Lars (red.), *Kommunismen – hot och löfte* (Stockholm 2003), 30 s.

Stenfeldt, Johan, "Det dystopiska trilemmat. Om ett sätt att betrakta det ideologiska 1900-talet" i Berggren, Lars, Karlsson, Klas-Göran, Tornbjær, Charlotte (red.), *Möten med historiens mångfald* (Lund 2010), 12 s.

+ ett antal artiklar för diskussion som delas ut av kursledarna

Valfri litteratur

- Alan Bullock, *Hitler and Stalin: Parallel Lives*, London: Fontana 1993 (1991)
- Carl Friedrich & Zbigniew Brzezinski, *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press 1956.
- David Roberts, *The Totalitarian Experiment in Twentieth-Century Europe: Understanding the Poverty of Great Politics*, New York & London: Routledge 2006
- François Furet, *The Passing of an Illusion: The Idea of Communism in the Twentieth Century* Chicago: University of Chicago Press 1999 (*)
- Hannah Arendt, *The Origins of Totalitarianism*, New York: Harvest 1979 (1951)
- Henry Rousso (ed.), *Stalinism and Nazism: History and Memory Compared*, Lincoln: University of Nebraska Press 2004 (1999)
- Ian Kershaw & Moshe Lewin (eds.), *Stalinism and Nazism: Dictatorships in Comparison*, Cambridge: Cambridge University Press 1997
- Johan Stenfeldt, *Dystopiernas seger. Totalitarism som orienteringspunkt i efterkrigstidens svenska idédebatt*, Hörö: Agerings förlag 2013
- Michael David-Fox, Peter Holquist & Alexander Martin (eds.), *Fascination and Enmity: Russia and Germany as Entangled Histories, 1914–1945*, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press 2012.
- Michael Geyer & Sheila Fitzpatrick (eds.), *Beyond Totalitarianism: Stalinism and Nazism Compared*, Cambridge: Cambridge University Press 2009
- Muriel Blaive, Christian Gerbel & Thomas Lindenberger (eds.), *Clashes in European Memory: The Case of Communist Repression and the Holocaust*, Innsbruck: Studien Verlag 2011.
- Richard Overy, *The Dictators: Hitler's Germany and Stalin's Russia*, London: Penguin 2005
- Stéphane Courtois et al., *The Black Book of Communism*, Harvard University Press 1999 (*)
- Steven Rosefielde, *Red Holocaust*, London & New York: Routledge 2010.
- Timothy Snyder, *Bloodlands: Europe Between Hitler and Stalin*, New York: Basic Books 2010 (*)
- Vladimir Tismaneanu, *The Devil in History: Communism, Fascism, and Some Lessons of the Twentieth Century*, Berkeley, Los Angeles & London: University of California Press 2012.

(*) = föreligger även i svensk översättning

Summa: ca 1200 sidor